

ספר ההלל

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאצרות תורת החסידות
משובצות זהב ועסודרות
משיעוריו ושיחותיו של
רבי ענחם מנדל פערנץ שליט"א

פרשת וירא

שבת קודש

אכסוף נעים שבת
בקדושת השבת וסגולתה

לבורא עולמים על אשר זכה להדר במצוה זו בכל נפשו ובכל מאוֹדו, וירבה במלים על הזכות הגדולה אשר נפלה בחלקו, ובתוך הדברים התבטא ואמר "ברוך השם שעלה בידי לקיים את המצוה לכל פרטיה ודקדוקיה, עד כי גם בעולם העליון לא אבוש עם מצות הכנסת אורחים שקיימנו, אפלו לנוכח זקנו הגדול אברהם אבינו עליו השלום".

צדיקים מדקדק עמם הקדוש ברוך הוא כחוט השערה, ודברים אלו, על אף שנאמרו מחמת גדל התלהבותו מקיום המצוה, ומפיו של צדיק נשגב ונורא, עוררו קטרוג גדול בשמים, כיון שבאמת אין ערך למעלתו של אברהם אבינו, מי ידמה לו ומי ישווה לו, ומדבריו של רבי ליבר משמע היה שיש מי שגדול עליו במעלה חלילה.

כיון שכך נשמע מפיו, גזר בית דין של מעלה על רבי ליבר שלא יוציא שנתו. כיון שנודע הדבר לאלהיו הנביא זכור לטוב, היה מבקש להמתק את הדינים מעלה, והתניב בפני בית דין של מעלה בדברי סגוריה עליו, ואכן עלתה בידו להמתק מעט את פסק הדין.

אמנם לפי שכבר נגזרה הגזרה, יצא הפסק מבית דין של מעלה שאליהו הנביא בכבודו ובעצמו ירד אליו מהשמים לנסותו במצוה זו של הכנסת אורחים, ואם יצליח רבי ליבר לעמוד בנסיון יבטלו את גזר דינו הקשה וימירוהו בענש קל, לפיו יהיה עליו לגלות במשך שנה שלמה, ונפי וגד יהיה בארץ. אך אם לא יצליח לעמוד בנסיון, תתקיים הגזירה הקשה ככתבה וכלשונה ולא ישלים שנתו.

הגיע יום ערב שבת קדש, רבי ליבר כבר לבש את בגדיו לכבוד שבת קודש ופניו כפני מלאך ה' צבאות, והנה אליהו הנביא בא לקראתו, כשרבי ליבר כמובן אינו יודע מי הוא העומד לפניו.

בדמות של איש עני ואביון, שכור כלוט ומוהם ביותר, הגיע אליהו הנביא. בגדיו קרועים ובלויים, וכל גופו מדיף ריח בלתי נעים בעליל.

האורח המשונה נכנס לבית והודיע בקול רעש גדול כי רצונו עכשיו לאכול ולשתות שכן הוא רעב וצמא מאד.

חרד רבי ליבר לקראת האורח, נפנה מכל עסקיו והכנותיו לקראת שבת מלכתא, וקם לשרת את האורח ולכבדו ביותר. קערה נאה עם מיני מזונות ופת הבאה בכיסוין הציע לפני האורח, מנה יפה של

אזמין לסעודה

ומכיון שסעודת השבת כמוה כישיבה על שלחנו של מקום, יובן ביותר המנהג הקדום שנהגו בו בכל תפוצות ישראל להדר ולהזמין אל סעודות השבת אורחים שיסבו על השלחן, ויש שהפליגו בכך והקפידו מאוד לכל ישבו לסעודת השבת בגפם, ללא אורחים.

שכן הכנסת אורחים גם היא כהקבלת פני שכינה ואף יותר ממנה, כדברי חכמינו ז"ל במסכת שבת (קכז). שגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה. ומעניין ביותר שדברי חכמים בחשיבות מצות הכנסת אורחים נסובים בגמרא על אודות הכנת מקום לקבלת האורחים בשבת קודש.

המקור לחשיבות מצות הכנסת אורחים נלמד מאופן התנהגותו של אברהם אבינו, עליו השלום, כשרץ לקבל את פני אורחיו על אף שהשכינה היתה עומדת כנגדו.

בהקשר לכך מסופר דבר נפלא על אחד מהצדיקים שדקדקו עמו מן השמים על שלא נזהר בלשונו, והיה משמע מדבריו קצת חסר כבוד למצות הכנסת אורחים שנעשתה על ידי אברהם אבינו.

היה זה הרב הקדוש רבי ליבר הגדול ממברדיטשוב ז"ע, מבני אותו דור דעה של אור שבעת הימים רבנו הבעל שם טוב הקדוש, אשר לצד צדקותו המופלגה ועבודתו הגדולה, היה נודע ומפורסם בקיום מצות הכנסת אורחים שהיה מהדר בה עד מאד.

בביתו התקין רבי ליבר חדרים מיוחדים שנועדו לקבל את פני האורחים בסבר פנים יפות. החדרים היו מוכנים עם מטות מצעות בכרים וכסתות נקיים, כשהדלת פתוחה תמיד לכל אדם עובר אורח ממרחקים ובני העיר ברדיטשוב, סוחרים שהגיעו לעיר לצד עניים ואביונים מרודים, אנשים מכובדים וארחי פרחי.

מלבד מקום השינה הנוח היו האורחים מוזמנים להיטיב את לבם בסעודות גדולות ומכובדות שהוגשו לפניהם כיד המלך בשפע ובהרחבה, עד שהיו שהפכו את מקום הארוח מדיירת עראי לדיירת קבע, והיו גרים שם שבועות ארוכים וחדשים רבים, כשכל צרכיהם נתנים להם בסבר פנים יפות.

ויהי היום, ישב רבי ליבר עם בני משפחתו, ויפתח את פיו בשבח והודיה

על התורה

שלהבות קודש והגיונות חכמה
מפרשת השבוע

מעלת סעודת הברית

וימל אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים כאשר צוה אותו אלהים... ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק (בראשית כא ד-ה)

בפרשה זו, נפגשים אנו לראשונה עם סעודת המצווה ומתוודעים למעלותיה. והסעודה, הרי היא סעודת המצווה אותה ערך אברהם אבינו ע"ה, לרגל היכנס בנו, יצחק, בבריתו של אברהם אבינו.

וכך מוצאים אנו בפסוק (בראשית כא ד-ה) 'וימל אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים כאשר צוה אותו אלהים... ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק'.

ועל כך מובא במדרש (פרקי דרבי אליעזר פרק כט) "וכשנולד יצחק, בן שמונה ימים הגישו למילה, שנאמר 'וימל אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים'. והגישו למנחה על גבי המזבח, ועשה שמחה ומשתה. מכאן אמרו חכמים חייב אדם לעשות שמחה ומשתה באותו היום שזכה למול את בנו כאברהם אבינו, שנאמר 'ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק'.

על גודל מעלתה של סעודה זו, אמר הרה"ק השם משמואל זע"א (פרשת כי תבוא, תרע"ח - "לברית מילה של בני שמחה בונה ג"י"), כי סעודה זו מעלתה, שהיא בעצמה מכרות ואומרת "שהיא לכבוד הקב"ה". ואלו דבריו הנפלאים מה שאין אומרים 'שהכל ברא לכבודו באסיפת ברית מילה כברשי" יוש כתובות (שם מזכיר רש"י כי ברכת 'שהכל ברא לכבודו' נתקנה רק לאסיפת העם ואין לה קשר לשמחת הנישואין), הטעם, כי בסעודת שמחת נישואין שהיא שמחה בטבע, שהרי אף זולתנו עושין משתה, על זה אנו אומרים שאצלנו חזור הכל לכבוד השי"ת.

אך שמחת ברית מילה שאין זה ענין טבעי כלל, ולא עוד אלא דאית ליה צערא לינוקא, והסעודה בעצמה בלי אומר ובלי דברים מעידה על עצמה שהיא לכבוד השי"ת והלל והודאה להשי"י שזיננו לזה ואין אנו חוששים לצערא דינוקא, ואדרבה שגם זה נוח לנו, כבמדרש (ב"ר מז) באברהם אבינו ע"ה הרגיש ונצטער כדי שיכפול הקדוש ברוך הוא ששרו, אין אנו נזקקים להזכיר זה בפה.

הנה כי כן, מעלת סעודת הברית שאין אנו נדרשים כלל לומר בה 'שהכל ברא לכבודו', יען הסעודה עצמה 'בלי אומר ובלי דברים מעידה על עצמה שהיא לכבוד השי"ת'.

ברמין דיי

מעשים רבים מהלכים בעם ישראל על מופתים ונסים מופלאים שארעו במצות ברית מילה, בדם הברית.

עוד מימות משה רבנו, אז הגן עליו דם הברית מפני המלאך שבקש להמיתו, ואז אמרה צפורה (שמות ד כו) 'חתן דמים למולות'. כמה ספורים, מהמופלאים והמיוחדים שבהם, יובאו להלן:

במזיבוז, עירו של הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, חי יהודי חשוך בנים, שנהג בכל עת מצוא להזכיר את עצמו ואת זוגתו לפני הבעל שם טוב, עד שזכה להבטחה מפורשת מפיו שעוד יזכה לזרע של קיימא.

כאשר הזקין האיש והלך, וטרם זכה לראות את הישועה, נעשה קצר רוח והחל להרבות על הבעל שם טוב בדברים ולהפציר בו, עד שלבסוף אכן זכה ונפקד בבן זכר.

אך למרבה הצער, זמן קצר לאחר לידתו, נחלש התינוק ומת.

מיהר האיש אל הבעל שם טוב, וזעק במר לבו:

"מדוע השלה אותי רבנו, והעניק לי תקוה שעוד יהיו לי בנים! מוטב לי שלא היה נולד כלל ילד זה, משנולד ומת, וגרם לי ולאשתי אך כאב ויגון!"

הביט הבעל שם טוב בפני היהודי השכול, והשיב ברוגע "מה לך וזעק הלא הבטחתי לך זרע של קיימא, אין לי כל ספק בכך שהילד יחיה!"

שב האיש לביתו ותקוה מחודשת מפעמת בלבו. ישבו הוא וזוגתו לצד מיטת התינוק והמתינו לנס המובטח.

חלפו להם יום ויומים, ומאומה לא ארע. ההורים המתוחים המתניו בקוצר רוח לסימני תחייה בגופת העולל, אך הם התמהמהו מלבוא.

עצביו המתוחים של האיש עמדו להתפקע מרוב לחץ, אולם אחרי ההבטחה המפורשת ששמע מפי הבעל שם טוב על תחיתו של הילד, התבייש לבוא שוב ולהטרידו על כך.

התחכם האיש, הלך לביתו של הבעל שם טוב ובקש להתייעץ עמו על ברית המילה שאמורה להתקיים בעוד יומים את מי יכבד בסנדקאות ומי ישמש כמולה.

האיר אליו הבעל שם טוב הקדוש את פניו ואמר "ודאי עליך להתכונן למצוה יקרה וחשובה זו של ברית מילה!"

הוסיף הבעל שם טוב להורות לו את מי לכבד בכיבודי הברית, סנדקאות יעניק לאחד מנכבדי העיר, ולמוהל יקח לו יהודי אחר, אך את המציצה והברכות יעשה הבעל שם טוב עצמו...

שב היהודי לביתו רגוע ובטוח בקיום ההבטחה, והחל לעסוק בהכנות לסעודת המצוה.

דגים ממולאים ואף בקבוק יין שרף משובח. "טעם נא מן המאכלים כעת, וכשתשוב נפשך נפנה לילך יחדיו לתפלת מנחה וקבלת שבת", אמר בפנים מאירות לאורח מעורר הסלידה.

האורח התנפל ברעבתנות רבה על המאכלים וכעבר רגעים מספר לא נשאר מהם שריד ופליט.

אלא שעדיין לא נחה דעתו ממיעוט המאכלים שהוגשו לפניו, ובקול רם הודיע על תאוותו לסעודה של פת לחם אשר לבב אנוש יסעד, ולא די לו במיני תרגימא בלבד. בד בבד הביע האורח את שביעות רצונו מטעמים של הדגים הממולאים ובקש להביא לפניו את הקדרה הגדושה בדגים, לצד בקבוק יין שרף שיסייע לו להחליק את המאכלים אל גרונו.

מיהר רבי ליבר לעשות רצונו, והגיש לפניו חלה שחומה וגדולה שהוכנה ללחם משנה יחד עם קדרת הדגים ובקבוק יין שרף. בפליאה הביט כיצד ברגעים ספורים ממש האורח מכלה אותם, בבחינת מה שנאמר בכתוב 'התעייף עיניך בו ואיננו' (משלי כג ה), ועדיין הוא מצעק ומכריז שהוא רעב מאוד וכלתה נפשו לאכל משה מאכלי השבת.

בעוד רבי ליבר מהרהר אלו מאכלים בידו להגיש לפני האורח שכוחו וגבורתו בפיו להשמיד ולאבד מאכלים ומשקאות כגודו חילים שכירי חרב, לא המתין ההלך, קם ממקומו ונשג אל התנור, ממנו הוציא את הפטיטה הגדולה והריחנית שהוכנה לסעודת הלילה.

האורח הבלתי קרוא לא הסתפק בכך, אלא הוסיף ולקח עמו כלאחר יד את קדרת העופות אל השלחן אותו הפך לבסיס זלילה, תוך כדי שהוא מהלל בקול את טעמם הטוב. ברגעים ספורים עשה כלה בפטיטה שהוכנה לאורחים כה רבים, והפך את העופות לגל של עצמות.

משנראה היה כי האורח בא לידי רגיעה מסוימת לאחר כמיות המאכלים והמשקאות שהכניס אל פיו, ניסה רבי ליבר לבקשו כי יואיל לבוא עמו אל בית הכנסת להתפלל.

רעיון משונה שכזה לא עלה כלל על דעתו של האופיין שהודיע לרבי ליבר בשפה ברורה שהוא עייף מהדרך עד מאד, ועיפתו גברה עוד יותר לאחר 'עבודת האכילה' שעסק בה עד עתה. מבקשו הוא שיציע לפניו מטה עליה יוכל לתת תנומה הגונה לעפעפיו.

החזו רבי ליבר לאורח על מטה מוצעת בחדר האורחים, אך זה האחרון נעלב למדי. "לישון עם כל הארצי-פרחי מציע אתה לי!" שאל בנימה פגועה.

"את מטתו של בעל הבית מבקש אני!" הודיע בצורה ברורה.

רבי ליבר הבלג והתעלה מעל עצמו כשנטל את האורח לחדרו והציע לפניו את מטתו שלו, אלא שאז התעלה גם האורח הגס לעומתו, ולחדרתו של בעל הבית הטיל את עצמו על המטה הנקיה עם כל מלבושיו המרובים ומנעליו המלוכלכים בטיט ורפש. כשקול נחרתו של האורח נשמע בעוז בחלל הבית, יכול היה רבי ליבר סוף סוף ללכת לבית הכנסת להתפלל.

בינתיים פנו בני הבית לבקש מהשכנים ממאכלי השבת, כיון שהאורח אכל את כל מה שהכינו ולא נותר להם במה לכבד את השבת.

כששב רבי ליבר מבית הכנסת, הקיץ האורח משנתו העמוקה באורח פלא ונטל את חלקו בראש בין המסובים, כאילו לא הכניס דבר מאכל לפיו זה עידן ועידנים.

בבוקר השכם, עוד בהיותו במטתו החל האורח לצוח ככרוכיא על היותו רעב ככלב וכי רצונו לאכול זה עתה, שאם לא כן הנה נפשו יוצאת והקולר יהא תלוי בצוארם על שהרעיבוהו!

כיון שרגיל היה רבי ליבר באורחים בלתי קרואים שבאו לשבת בביתו ברגעים האחרונים של ערב שבת, מסכם היה בינו לבן אחותו, ר' גרשון המוזג, שיכין עבורו לקראת שבת כמות גדולה של מאכלים, חלות אפופיות, דגים גדולים ועופות שלמים. מדי שבוע היה רבי ליבר נותן לאחינו סכום של שמונה-עשר זהובים כדי שיכין מאכלים אלה וישארים לעת עתה בביתו, וכך היה התנאי ביניהם אם יבואו אורחים סמוך לשבת ולא יהא פנאי להכין מאכלים בעבורם, יהיו מאכלים אלו מוכנים מבעוד יום לצרכם, ואם לא יאכלו אלו בשבת, יהיו מזומנים לכבוד סעודת 'מלוה מלכה'.

אורח שכזה הוא בודאי סיבה הגונה להביא את המאכלים מר' גרשון המוזג, חשב רבי ליבר, ותכף שלח להביא את כל המאכלים אל ביתו ולהגישם לפני האורח.

ואכן כך היה, האורח אכל את כל שהוגש לפניו ותכף חזר למיטתו - מיטת בעל הבית שאוה לו, והמשיך בשנתו העמקה.

קביעות היתה לרבי ליבר לדורש בבוקרו של יום השבת, לפני קריאת התורה, בדברי אגדה המשיבים את הלב. גם באותה שבת דרש כדרכו, אלא שבסיום הדרשה הוסיף דברים בנימה אישית וספר למתפללים כי בביתו מצוי אורח חשוב מאד, וכדי לכבדו כהוגן הרי הוא פונה ומבקש מכל מי שיש בידו מאכלים ומשקאות שיואיל בטובו להביאם לביתו, לבל יחסר לאורח כלום וישיביע עצמו כאות נפשו.

השומעים התפלאו מאד מי הוא זה אותו אורח חשוב שלא הגיע עם מארחו להתפלל בבית הכנסת אולם לא הרהרו אחר דבריו של רבי ליבר, ואחר התפילה מהרו לביתם והביאו ממיטב מאכלי השבת פשטידות מפוארות מעשה קדירה ומאפה תנור, קדירות חמין מלאות בתפודים ובמניי קטניות המעלים ריחם, ואף בקבוקי יין מתוק ויין שרף.

כיון שראה רבי ליבר שהשלחן מלא ב'משלוחי המנות' שהגיעו אליו, שלח להזמין את האורח להצטרף עמהם לסעודת שבת.

האורח בא בבהלה גדולה וידי יפות לאכול ולשתות בלי כל הפסק, ועדיין היה קורא ואומר "רחמו עלי כי רעב אנוכי! מה לכם ואתם מחמירים עלי עד כזית ועד כביצה, בעוד נשמתי עומדת לפרוח מרעב אל תהססו והגישו אל השלחן אוכל בעין יפה ובמדה טובה ומרובה, וכולי האי ואולי אשאר בחיים".

הפעם אכל האורח כמויות כאלה עד שבשעה שחזר למנוחתו במטתו של המארח רבי ליבר, כבר לא היה מסוגל להכיל אותם, והחל להקיא עד שכל הבית היה מלא בכללון מצחין.

הריח היה נורא, ולא היו יכולים לנקות את הבית כראוי מחמת יום השבת. למרות זאת המשיך האורח ותבע לאכול גם בזמן סעודה שלישית, ושוב הקיא מה שאכל.

לאחר הבדלה בקש האורח לשוחח עם רבי ליבר ביחידות.

באותה שעה גילה לו האורח שהוא אליהו הנביא זכור לטוב, ואף סיפר לו על פסק הדין שיצא עליו בבית דין של מעלה על אשר חטא בלשונו.

מחמת שעמד בנסיון ולא כעס במשך כל יום השבת, ולמרות כל המאורעות השונים והמשונים שבאו עליו עשה את כל בקשות האורח בסבר פנים יפות, זכה ונתבטל ממנו עונש המיתה, אך עדיין יהיה עליו לרצות את העונש האחר שנגזר עליו גלות של שנה שלימה, במהלכה לא ילון שתי לילות רצופות בעיר אחת, חוץ מבשבתות ובימים טובים.

האורח סיים את דבריו באמרו כי גלות זו עליו להתחיל בה תכף עם בוקר יום המחרת, ופרח לו איש האמת.

קבל עליו רבי ליבר דין שמים באהבה, השיג לעצמו בגדי פשתן פשוטים שיהיו לו ככלי גולה, וכבר בבוקרו של יום ראשון בשבת יצא לגלות.

במשך כל ימי השבוע עבר מעיר לעיר, כשהוא מקפיד שלא ללון שתי לילות בעיר אחת, כך היו רגליו מוליכות אותו ממקום למקום עד שביום ערב שבת קודש הגיע אל עיר ואם בישראל, היא העיר ברודי המפורסמת.

נהוג היה בברודי שהאורחים המזדמנים אל העיר בערבי שבתות הולכים אל פרנס העיר הנותן לכל אחד פתק בו נכתב היכן יאכל בשבת. כשבקש רבי ליבר מהפרנס לקבל גם הוא פתק לסעודות שבת, החל הפרנס לקנטרו בדברים ואמר לו

"אדם חזק ובריא שכמותך עליו להתפרנס מיגיע כפו, להטוב עצים ולשאוב מים ולהרויח את כספו עצמולו, ואין כל סיבה שהוא יהא כמעמסה על כתפי אחרים. מאיזו סבה אתן לך פתק שבו תצטרך להגיע לחסדי אחרים!"

רק לאחר תחנונים רבים נאות הפרנס לתת לו פתק לסעודות השבת, כשהוא מפנה אותו אל שומר בית הקברות שהתגורר בקצה העיר, על שלחנו יאכל בשבת.

הלך רבי ליבר לביתו של שומר בית הקברות, אלא שבאותן שעות לא היה השומר בביתו. מדי ערב שבת היה השומר מסתובב בין בני העיר ומקבץ את שכר מלאכתו. לכל בני העיר היו קרובי משפחה שהיו קבורים בבית העלמין, ואותן הפרוטות שאסף היו שכרו על שהיה שומר על הקברים ודואג לנקיונם ולשלמותם.

סיפר רבי ליבר לאשת השומר שהפרנס שלחו להתארח בביתם לסעודות השבת. בתגובה, הסבירה לו בעלת הבית כי אמנם בעלה אינו בבית, אך הוא בודאי ישמח מאוד לשמוע שהאורח עוזר וסייע לצרכי השבת. "ובכן, הנה הגרזן והעצים, עמוד נא ובקע אותם כהוגן כדי שהם יהיו מוכנים לצרך הבישולים..."

רבי ליבר שמח מאד לעזור בגופו להכנת צרכי השבת, אלא שכיון שממיו לא עסק בכך ולא היה לו מושג קלוש במלאכת חטיבת עצים, נכשל במלאכתו ותוך כדי עשייתו התנתק אחד מגזרי העצים החטובים ונפץ את חלון הזכוכית לרסיסים.

קל לתאר את חרון אפה וכעסה של בעלת הבית בראותה את החלון השבור. היא החלה לחרף ולגדף, עד שרבי ליבר הבין כי מוטב יהיה אם יתן לה מספר מטבעות כדי

להפיק את כעסה. הוא הוציא שני זהובים מכיסו, ונחה דעתה מעט.

בתוך כך הבחין רבי ליבר כי אין כל כוונה בבית זה להכין דגים לכבוד שבת, ובחדרתו לענג את השבת בדגים פתח בתפילה חרישית לבורא כל עולמים שירחם עליו וישלח לו דגים כדי שיוכל לכבד את השבת כהרגלו.

לא חלפו דקות ארוכות ורבי ליבר רואה כי תפילתו התקבלה. אל החצר נכנס גוי ובידו דג גדול הנקרא 'העכט' "קני את הדג במחיר שלשה זהובים!" קרא אל האשה.

ענתה האשה "אכן דג נאה ויפה הוא, אך אין ידי משגת לקנותו".

שמע זאת רבי ליבר, וככתוב השלישי המכריע נכנס ביניהם ואמר "אני מוכן לשלם את מחירו של הדג, ובלבד שאני אהיה זה שיבשלו ויכינו לשבת".

התפלאה האשה מאוד והחלה לקנטרו בתבירים:

"האם מדובר בעשיר המתחזה לעני? הנה יש בידך מעות לרוב כדי לקנות דגים גדולים מחד, ומאיךך אתה מגיע להתארח בביתנו כאחד העניים המרודים!"

וכי לא מתאים וראוי שרק עניים אמתיים, כאלו המתפרנסים בקב חרובים, יבואו לאכול את לחמנו ולשתות את מימינו!"

לא שם רבי ליבר לב אל דבריה והפציר בה מאוד לקנות את הדגים, וחזר על הצעתו שהוא ישלם את מחירם המלא ואף יכניס ויבשלו לקראת שבת.

סוף דבר, נאותה האשה לכך, ורבי ליבר שלם לגוי את מחיר הדג, והיא הביאה לו קדירה ועצים כדי להכין את הדג. עמל רבי ליבר על נקיון הדג, חתך אותו לפרוסות נאות, שפת את הקדרה, ומשנכנס לבית כדי לבקש מעט מלח ותבלינים חלף שם בבהלה חתול אשפתות שהפך במרוצתו את הקערה על פיה.

האשה ששמעה את רעש התהפכות הקדירה יצאה החוצה, ומשראתה את שארע החלה לצעוק ולצווח על רבי ליבר. היא סרבה לתת לו לנקות את הדגים, אספה בעצמה את הדגים שהתגלגלו בעפר והכניסה אותם ברוגז כמו שהם אל תוך הקדירה כדי שיתבשלו.

לקראת שבת יצא רבי ליבר אל השדות המוריקים שמוחוץ לעיר כדי להתפלל ולקבל את השבת. כהרגלו התפלל בדביקות וכלל לא שם לב שהזמן חולף עד שעוררו אותו צעקותיו של השומר שחפש את אורחו.

כבר לפני שעה ארוכה שב לביתו, וכאשר שמע מאשתו את ספורו של האורח המוזר שהגיע, יצא לחפשו כדי שיוכל להתחיל את הסעודה. לאחר חיפושים רבים גילה אותו בשדה ופתח עליו בצעקות "אורח פורח! למה אתה עומד בחושך! כבר הגיע זמן הסעודה, בוא נלך אל ביתי כי רעב אנוכי!" בדרך הלכום היה שומר בית הקברות מטיף תוכחות מוסר לרבי ליבר וגוער בו על עצלותו שהביאתו לחזר על הפתחים "יהודי שכוחו במתניו יצפה לשלחנם של אחרים! וכי אין בכחך ללכת לעבוד ולהשתכר כראוי ולא להצטרך לבריות!"

רבי ליבר שמע את דברי החרופים והגידופים שלא פסקו, ושתק שתיקה רועמת שגרמה לשומר להוסיף דברים כהנה וכהנה.

כשהגיעו לבית מיהר בעל הבית להודיע לאורחו כי הוא מקדש על הפת, על לחם

עקידת יצחק לזרעו ברהמים תזכור - התבוננות בפרשת העקידה

נסה את אברהם

בכל יום מזיזים אנו את העקידה שבה הקריב אברהם לעולה איל שנאחו בסבך בקרניו במקום יצחק בנו, על יד התקיעה בקרן איל.

מאז אותה העקידה, בה עקד אברהם, אבי האומה הישראלית, את בנו יחידו ואהובו שהובטח לו מפי הגבורה כי ממנו יצא עם ישראל, השריש בפנימיותם של כל צאצאיו וחזרו כח מסירות הנפש בעבור כבוד שמים וקידוש השם.

מיליוני יהודים שפשטו צוארם לשחיטה, קפצו אל תוך האש הבורעת ומסרו את נפשם ונפש צאצאיהם על מצות התורה, הם המשיך ישיר של אותו קרבן שעקד אברהם אבינו לפני למעלה משלושת אלפים וחמש מאות שנה.

במעשה זה הטביע אברהם בנפש כל צאצאיו לדורות עולם, למן הגדול שבהם ועד הפחות והגוש ביותר, את חכ מסירות הנפש למען הבורא. מסירות שהוכיחו בני העם הנבחר במשך אלפי שנים ברחבי העולם כולו בלא היסוסים ובלא הרהורים. מימי אברהם ועד עתה עובר בעם ישראל כח מסירות הנפש מדור לדור, ומשול כח זה ליסוד עליו נבנה הבנין כולו אינם דומים יסודותיו של בית קטן ונמוך, ליסודות בנין ענק ורב-קומות. בתשיתו של בנין כזה יוצקים כמויות גדולות של מוחלט, פלדה וברזל, שיהיו חזקים דיים לבנות על גביהם את הבנין כולו.

האומה הישראלית בת מאות הדורות ואנשי השנים משולה למגדל גבוה ועצום שלבנייתו דרושים יסודות איתנים במיוחד. יסודות אלו הם האבות הקדושים, ולשם כך ניסה הבורא יתברך את אברהם אבינו בעשרה נסיונות קשים, לחזקו ולחשלו, ומכוחו יוכלו בניו לארץ כל הדורות לעמוד בנסיונות שעתידים לעבור עליהם.

ברית אברהם ועקידת יצחק

נסיון העקידה מתייחס לאברהם בלבד, על אף שלכאורה נסיונו של יצחק אף גדול משל אביו, שכן הוא הקריב את חייו ממש בעבור צווי הבורא.

רבנו אברהם אבן עזרא אכן בקש לומר מחמת כך, כי בעת העקידה היה יצחק נער צעיר, שלא היה בכוחו להתנגד למעשה אביו גם אם היה חפץ בכך, אלא שדברים אלו אינם עולים בקנה אחד עם המבואר בדברי חז"ל (סדר עולם פ"א, פרק ד"א פ"א) שיצחק כלל לא היה אז צעיר לימים, כי אם בן שלשים ושבע שנים.

יתר על כן, הלא מצינו במדרש (ב"ר נ"ח) שיצחק אמר לאביו בחור אני וחוששני שמא ידעו עזוב גופי מפחדה של סכין ואצערך, ושמו תפסל השחיטה ולא תעלה לך לקרבן, ולכן כפתני בחזקה.

מה לנו יותר מבקשה מרטיטה זו המורה על כך שמסר עצמו להעלותו לקרבן ריח ניחוח לה' בלבב שלם, מתוך רצון פנימי ולב מלא וגדוש בתשוקה נפלאה לעשות נחת רוח ליוצרו.

ואם כן יפלא, במה התייחס הנסיון לאברהם יותר מאשר ליצחק, ומדוע לא נאמר 'והאלוקים ניסה את אברהם ואת יצחק'.

וכן מדוע הפסוק אינו מזכיר כלל את שבחו ומעלתו של יצחק שהסכים לכך. קושיא זו מופיעה כבר בספר הזוהר הקדוש (ח"א

ק"ט), ושם נתבאר בדרך הסוד, כי מדתו של אברהם היא מדת החסד, ועד העקידה לא היתה בו מדת הדין כלל, ועל ידי העקידה נכללה מדת החסד של אברהם המשולה למים, באש הגבורה של יצחק, ורק כעת נעשה אברהם שלם, שנכללו מי החסד באש הדין. ולכן נאמר 'והאלהים ניסה את אברהם' ולא 'את יצחק', כי עיקר הנסיון לעשות פעולה הפך טבעו, היה לאברהם שעד עתה היה בבחינת חסד ולא בבחינת הדין.

על פי דברי הזוהר הללו, כתבו בשם רבנו חיים בן עטר בעל 'אור החיים' הקדוש, לבאר באופן נפלא את הפסוק 'ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני' (בראשית כ"ב) הנראה ככפילות. כי לכאורה, מדוע הוצרך הכתוב לחזור ולומר 'ויאמר אבי' וגם אברהם אבינו לא היה צריך אלא לומר 'הנני', שהרי עם יצחק הוא מדבר עכשיו.

והביאור הפנימי הוא שיצחק תמה בפני אברהם הלא אתה 'אבי' - מדתך היא מדת החסד, והיאך תשחט אותי, וכי מדת החסד תעשה דין, ענה לו אברהם ואמר לו 'הנני בני' - חזרתי להיות במדת בני יצחק שהיא 'גבורה' לעשות עבודת השם.

היכולת להתהפך מקצה לקצה טבעה בעצם הבריאה, מאחר שה' אחד הוא שברא את כל הבריאה כולה, וברא את השמים מאש ומים שערבן זה בזה (רש"י בראשית א' ח), ומדות אלו רומזות למדות הדין והחסד, ועל כן יכול היה להפך את מדת החסד של אברהם למדת הדין.

רעיון חסידי מופלא כתב הגאון החסיד רבי יעקב אהרן מאלכסנדר זצ"ל, תלמידם של הצדיקים מפשיסחא, וורוקי וקוזמיר, בספרו 'בית יעקב' (פר' וירא ד"ה בפסוק ויהי), שחשיבות נסיון העקידה ויחסו לאברהם אבינו, הם בשל השמחה העצומה שהיתה לו בעת עשיית המצוה.

כך כתב גם המגיד רבי צבי הירש מווידיסלוב, אביו של הרב הקדוש רבי שמחה בונם מפשיסחא, בספרו 'עשרה למאה' (ירוש' ה), שיעקר זכותו של אברהם אבינו היה החשק והשמחה שבהם קיים את המצוה בהלכו לשחוט את בנו יחידו הנולד לו בגיל מאה שנה.

אברהם אבינו - לא די שלא בכה את מור גורלו והתאבל על הבן העתיד להשחט, אלא שמח שמחה גדולה על קיום המצוה, ואף הגיע הבוקר, השכים קום ברויזות גדולה לקיים את דבר ה'.

ואלו יצחק אבינו, אף שפשט את צוארו ברצון להשחט על גבי המזבח, אך חסר היה מעלה זו, שכן לא ידע לפני כן שעתידי הוא להעקד על המזבח, וכן התפרש בתורה ששאל יצחק את אביו 'הנה האש והעצים ואיה השל לעלה' (בראשית כ"ב ז), הרי שעד אז לא ידע יצחק, לפיכך מתייחס הנסיון רק לאברהם שהיה שרוי בשמחה כל הזמן.

ועוד יש להוסיף, שיצחק האמין לדברי אברהם שזהו רצון ה' וכי כך נצטווה מפי הקדוש ברוך הוא, ולא היה בלבו שום ספק מה עליו לעשות, אחר שהיה רוצה בכל לבו לקיים את רצון ה'.

לעומתו, אברהם, שחפץ הקדוש ברוך הוא לנסותו בנסיון האחרון, התעוררו בו ספיקות ותהיות רבות, והיה השטן

תפילה

פנינים וזרגוליות בעניני
עבודה שבלב זו תפילה

ויהי ביום רביעי י"א במרחשון בהיות הבוקר, עת הורדו יהודי העיר מן הרכבות בשאול התחתיות טרבלניקה והובלו בהתעללות ובהשפלה נוראה לכוון תאי הגזים, נשמע קולו האדיר של רבי משה חיים שעמד בין בני עדתו 'אשמונו. בגדנו, גזלנו. דברנו דפי...'. וכל בני הקהילה מחריים מחזיקים אחריו במלות הודו עד ליציאת נשמתם...

אכן, צעד רבה של פיטרקוב בעקבותיו של רבי עקיבא, ויצאה נשמתו באחד. ה' יקום דמו ודם כל הקדושים.

כשלוש שנים לפני פרץ השואה האיומה, הוציא רבי משה חיים לאו לאור את ספרו 'הדרך לקדוש השם'.

איש לא חלם בחלומותיו השחורים ביותר מקצת מן העתיד להתרחש, אולם רבי משה חיים השקיע את מרצו וכחו בסוגיא של 'קדוש השם'.

לאחד ששאלוהו מדוע משקיע את אנוו בסוגיא שאינה אקטואלית לימינו, ענה רבי משה חיים במשפט מצמרר:

"רואה אני תקופה מתקרבת בה יעמד כל יהודי ויהודי בפני מבחן אישי של קדוש השם."

כשם שעלינו ללמוד כיצד לחיות כיהודי - כך ראוי לנו להתכונן לתקופה זאת כדי לדעת כיצד למות..."

בספרו זה האיר רבי משה חיים את פרשת העקידה באור חדש מדוע שבח הבורא את אברהם אבינו על נסיון העקידה, ואמר לו 'עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני' (בראשית כ"ב יב), ולא את יצחק שפשט את צוארו שלו לשחיטה מפני צווי הבורא יתברך, אלא שתי בחינות יש לראות בעמידה בנסיון העקידה.

הבחינה האחת היא עמידתם של יצחק אבינו שמסר נפשו לשחיטה, ושל שרה אמנו שפרחה בשמחה בשעה ששמעה על העקידה. זוהי עמידה בנסיון קשה ביותר, אך עם מיתתם עתידים הם להפטר מחיי העולם הזה ונשמתם תעלה לשכון בגן העדן.

הבחינה הנוספת של עמידה בנסיון, הגבוהה יותר, שאליה הגיע אברהם אבינו, היא לחיות על קדוש השם.

לגבי אברהם אבינו לא היה נסיון העקידה נסיון הכרוך ברגע אחד של צער, היטב ידע שאם ישחט את בנו לעולה, יחיה את שארית חייו בצער וביסורים קשים. אב שכול זלא זרע, שבמו ידיו עשה את המעשה הנורא.

הוא לא יזכה אף לטיפת רחמים, כל העולם כולו יזיר עליו באצבע - הנה האב שהקריב את בנו יחידו לקרבן. זהו האיש שלמד והדריך את כל באי עולם במשך שנים רבות לחסד ולמדות טובות, ולעת זקנה שחט את בנו יחידו.

על אף כל זאת, עמד אברהם אבינו בגבורה בנסיון - לחיות על קדוש השם! לא רק למסור את נפשו מוכן היה, אלא מסר את חייו בפועל, מעתה ועד יום מותו.

לכן זכה דווקא אברהם ונאמר לו משמים 'עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה'.

בא אליו בהסברים ובטיעונים מלאים בתשובות וביהבנות' בכונות ה', שבדאי לא זו בדיוק כוונת הקדוש ברוך הוא, והראיה, שלא אמר לו הקדוש ברוך הוא לשוחטו אלא 'והעלהו שם לעלה', ואם כן בודאי לא היתה כוונתו שישחטנו, ואין זה אלא שפיכות דמים ומעשה מתועב. כך היה השטן עמל קשות לעורר אצלו ספיקות שאפשר שלא הבין את צויו ה'. וכך אמרו חכמינו (תנחומא וירא כב) שבא השטן ואמר לאברהם "שמעתי מאחורי הפרגוד 'השה לעלה' ואין יצחק לעולה", ואין רצון הבורא שתשחט את יצחק לעולה".

אך אברהם לא שעה לדבריו כלל ואמר לו "כך עונשו של בדאי, שאפילו אומר אמת אין שומעים לו..."

ואלין שמו

בי' בחשוון תש"ג העלה הגאון רבי משה חיים לאו י"ד, רבה של פיטרקוב, לרכבת המות שהובילה את בני הקהילה העתיקה והמפוארת לגיא ההריגה בטרבלניקה.

הצפיפות בתוככי הקרונות המזוהמים שנוערו להובלת בהמות היתה מעל ומעבר לכח הסיכולת האנושי ורבים התעלפו מחנק, אחרים בכדו ויללו, ונאקת האומללים בדרכם האחרונה עלתה השמימה.

לפתע השלך הס. מבעד לבלייל הקולות הגאים, הלך וגבר קולו הצלול של הרב. שמו של רבי משה חיים לאו מפורסם היה בכל אירופה כנואם בחסד עליון, ונאומיו הנפלאים היו חלק מרכזי מכל כנוס מכובד בפולין.

את דרשתו האחרונה על-אדמות נשא בתוככי הקרון הנורא, כשהוא עומד בדחק אנושי איום. גופו כאן, אך נפשו העפילה לה למקומות אחרים, ופיו מפיק ניצוצי אש במצות קדוש השם, בצטטו את דבריו של התנא הקדוש רבי עקיבא בעת מותו, והדברים היו שגורים על לשונו: "בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים".

אמר לו תלמידיו רבנו, עד כאן: **אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה 'בכל נפשך' - אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבא לידי ואקימונו... ועכשיו שבא לידי, לא אקימונו!**

היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. ציתה בת קול ואמרה אשרך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד" (ברכות סא).

"היה יקרים!", פנה הרב אל בני עדתו. **"בואו נלך לדרכנו האחרונה כיהודים ההולכים לקדש את השם!"**

נהנה ראשי הוא יהודי - קדוש הוא! מוטב מות שיש בו חיים, מחיי השעה הזו שהמות מרחף עליהם..."

יחד עמו נשא הרב את כל בני עדתו אל אותו עולם מופלא של קדוש השם, וכאשר סיים את דבריו, פרצו כולם יחד בשירת 'כי בשמחה תצא'...

אלו המלים שיצאו מפיו של רבי משה חיים לאו בדרכו האחרונה.

רבי מנדל, שעשרות שנים מחייו עברו עליו מאחורי מסך הברזל, וחלק בלתי מבוסס מחייו 'בילה' בבתי הכלא הסובייטיים ובמחנות העבודה בסיביר, הדגיש בהתרגשות לפני רבי ישראל "היתה זו אחת החוויות הקשות ביותר שעברו עלי במשך כל שנותי ברוסיה..."

וכה סיפר ר' מנדל: "זכיתי להצטרף פעמים רבות לאיש האלקים הצדיק המופלא רבי חיים זנוויל מריבניץ זיע"א, בפעולותיו הנשגבות למען היהדות ברחבי ברית המועצות. במיוחד נודע הרבי כמוהל. ברית מילה אסורה היתה בתכלית האיסור, כפעולה דתית המבוצעת בתינוק קטן, והרבי מריבניץ היה מהמהמולים הבודדים בכל רחבי מדינות הגוש הקומוניסטי שמסר את נפשו על המצוה.

כל ימיו נדד הרבי ממקום אחד למשנהו כדי להכניס בבריתו של אברהם אבינו עוד ילד יהודי קטן. פעמים רבות הצטרפתי אל הרבי בדרכו לערוך ברית מילה כדי לסייע בעדו, ובמשך השנים גמאתי עם הרבי אלפי קילומטרים של מסע.

אך ברית מילה אחת נחרטה בלבי לנצח, ולעולם לא אוכל לשכוח אותה.

היה זה לאחר שאל הרבי הגיע מסר סודי בדרך-לא-דרך מאשתו של אחד מהחברים הבכירים במפלגה הקומוניסטית, יהודי במוצאו שנשט את דרכי אבותיו והעפיל בסולם הדרגות.

בן נולד לו לאותו יהודי טועה, לאחר עשרים שנות נשואים.

האב, קומוניסט מושבע, לא אבה אף לשמוע על עריכת ברית מילה לבן הנולד, אך בלבה של האם פעם הניצוץ היהודי, והיא רצתה בכל מאודה להכניס את בנה בבריתו של אברהם אבינו ולהמשיך את שרשרת הדורות של עם ישראל.

כעת נקרתה ההזדמנות. בעלה נסע לחופש לשבועיים, והיא החליטה לנצל את העדרותו ולמול את בנה על אף הסכנה שבדבר.

הכתובת היתה, כמובן, הרבי מריבניץ, אלא שמכיוון שמדובר היה בבנו של חבר בכיר במפלגה מראשי השלטון, נדרש הרבי לתכנן מסע חשאי, במהלכו יתעכב במקום מסתור מוסכם מראש על אם הדרך - לשם תבוא גם האם ובנה כאילו במקרה, ושם יבצעו בוריות את הברית.

כך סוכם, ואכן, הרבי יצא לדרכו, וכנהגלו בקש ממני שאצטרף אליו למסע המסוכן.

הגענו למקום המסתור, ונגשנו בוריות לעריכת הברית. אני שמשתי כסנדק, והרבי היה המוהל.

בעיצומה של המילה התחיל התינוק לאבד דם רב. ניסינו לעצור את הדם בכל הדרכים שהכנו, אך מאום לא עזר.

התינוק החל לצרוח, ופניו הכחילו.

האם המבועתת, שראתה את פני תינוקה מכחילות, החלה לצרוח שאם ימות התינוק, בעלה עלול להרוג אותה...

עברתי ענויים קשים מאד בבתי הכלא הסובייטיים ובמחנות הסיביריים, אך את המחזה ההוא לא אשכח לעולם.

הדם לא פסק מלזלוג, והאשה התעלפה מרוב חרדה. נראה היה שעוד רגע ימות התינוק, ובעקבותיו אמו.

ואז עצם הרבי הקדוש מריבניץ את עיניו. פניו האדימו ומראהו היה נורא. ניכר היה שהוא מייחד יחודים גבוהים ורזים עליונים.

הוא מלמל בלחש במשך כמה דקות, ולפתע נחלש הטפטוף, עד שהדם פסק כליל...

פניו של התינוק חזרו לצבען הרגיל ונשימתו התיצבה. בעקבותיו התעוררה אף האם מעלפונה, ונרגעה בראותה את בנה השב לאיתנו.

זה כחה של מסירות נפש, וזה כוחם של הצדיקים האמיתיים, עובדי ה' ומוסרי הנפש על קדושת שמו יתברך!

בטוח היה שבילי הוואך נאכט' יקרה הדבר... ליל שמורים היה זה בעבורו כנהוג, הוא חוגגת לא עצמו עין, ישבו ליד מטת התינוק והמתינו בצפייה דרוכה להתעוררותו, אך מאום לא השתנה.

כל הלילה שכב התינוק קר ודומם ולא נע ולא זע. גם כשהפציעו קרני השחר הראשונות של יום הברית לא ניכר כל שינוי בגופו, וסימני דאגה הודחלו ללבבות ההורים הדואגים.

הן בעוד שעה לא ארוכה יתאספו הכל למעמד הברית לבן היחיד שנולד להם לעת זקנותם, ואימתי יאירע הנס! השעות נקפו, והצבור כבר החל למלא את היכל בית הכנסת. הסנדק והמוהל נצבו על עמדם, ואף הבעל שם טוב כבר יצא מביתו למעמד הברית.

חשכו פני ההורים כשולי קדרה, ודומה היה שעוד רגע קט תפרח נשמתם מגופם, אלא שהתאזרו באמונה תמימה, נטלו את גופת בנם התינוק, הניחיהו על כרית צחורה ורקומה כנהוג, ויצאו לעבר בית הכנסת.

ידיו של אבי הבן כמעט לא נשמעו לו בשעה שהכריז השמש 'קוואטער'!

לשוננו דבקה לחיכו, רגליו כאילו נוצקו מעופרת באותה שעה שנטל את גופת בנו הקרירה והדוממת המונחת על גבי הכרית, ורעד בלתי נשלט אחז בידיו בשעה שהניחה על ברכיו הקדושות של הבעל שם טוב.

בקושי רב הצליח להוציא מגרונו את הברכה 'וצונו... להכניסו בבריתו של אברהם אבינו'. המילים יצאו מרוסקות ושבורות מפיו, וגרונו נחר.

המוהל אחז בוריות בסכין המילה והחל לבצע את מלאכתו, אך, טיפת דם לא יצאה... היה זה כחותך בשרו של תינוק מת.

הכל הביטו זה בפני זה בחרדה, ורחש עבר בביט הכנסת.

ההיכל כולו נראה היה כמסתובב מול עיניו של האב. סחרחורת אחזה בו, והוא אחז בחזקה במשענת הכסא שלא יפול.

ואילו הבעל שם טוב הקדוש לא שת לבו לכל המתרחש. הוא פתח בברכה שאחר המילה בהתלהבות ובשמחה, ובשעה שאמר את התפלה 'אלוקינו ואלוקי אבותינו קיים את הילד הזה לאביו ולאמו', גבר קולו כארי והוא ניגן את המלים באריכות רבה.

הקהל כולו היה מרותק למראהו של הבעל שם טוב הקדוש שפניו בערו כלפידים, ואיש לא הבחין בצבע האדמום שהחל לעטות את גופתו של התינוק הנמול. עיניו של הרך נפקחו, ראותיו החלו לפעול, והדם שב לזרום בגופו.

ולפתע...

זרם של דם ניתז מגופו של התינוק עד לתקרת בית הכנסת, למרבה התדהמה שאפפה את כל הנוכחים ההמומים, והוא שב לתחיה כאלו מעולם לא מת...

(שבחי הבעל שם טוב' עמוד קנח)
'בדם ברייתך שלחתי אסיריך'

ואלו אחד הספורים המפעימים ביותר, ארע בדור האחרון, לפני שנים לא רבות:

היה זה ברוסיה הקומוניסטית, בשיא ימי האימים של משטר סטאלין הרצחני.

הסכנה בשמירת מצות היתה איומה. פעילות דתית היתה אסורה לחלוטין, ויהודים רבים השלכו לכלא בעקבות כל חשד, ולו הקל ביותר.

אך למרות הכל, נותרו יהודים לא מעטים שחרפו את נפשם למען קיום המצוות והפצת יהדות במדבר השממה הכפרני.

ספורי גבורה לאלפים ולרבבות נותרו מאותם ימים, בהם נדרשה מסירות נפש כפשוטה לקיום כל מצוה ומצוה.

את אחד הספורים המרטיטים ביותר שמע הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל ממי שנכח בשעת מעשה ובעצמו התפרסם במסירותו נפשו העצומה בעמק הבכא, הוא החסיד התב"י הנודע רבי מנדל פוטרפאס זצ"ל, בעת שכינה כראש ישיבת 'תומכי תמימים' בה שמש החסיד ר' מנדל כמשפיע.

הקיבר שיש לו, וברצונו גם להוציאו בקידוש זה. נענה רבי ליבר לעומתו שברשותו יין לקידוש, ואין הוא צריך אלא כוס.

הדבר הרגיו מאוד את השומר שתמד את היין, והוא טען כי אין לו כוס בביתו. סבור היה שכעת יאלץ האורח לתת לו את היין.

רק לאחר בקשות מרובות נתן השומר לאורחו כמין קדרה קטנה שתשמש לו ככוס, ולאחר שמלא האורח את הקדרה ביין חטף בעל הבית את הבקבוק והוריקו אל תוך גרונו, תוך שהוא נאנח ואומר "דעו שיין כזה לא שתיתי מימא! אף העשירים המופלגים בעירנו אינם מקדשים על יין משוכח כזה, וכאן יש עניי שדעתו רחבה ליין משוכח שכזה!"

עוד הוסיף השומר לטעון "לא ראיתי מימי קבצן כזה! תוהה אני האם אין מצוה גדולה יותר להשאיר את הלחם שהוא אוכל בעבורנו, למשך ימות השבוע, אך מה אעשה, וכי יש ברירה ביד, הרי ירא אנוכי מפני הפרנס, כי אם יודע לו שהוא לא סעד על שלחנו כראוי, ודאי יכעס עליו ואולי אף יפטר אותי מעבודתי כשומר בית הקברות..."

לשיא הגיעו הדברים כאשר הגישה האשה את הדגים. השומר טעם מהם מלא פיו וירקם בחמת זעם "הרי הדגים מלאים עפר ואבנים, וכי מבקשת את להרגני?"

האשה שראתה כי בעלה כועס מאד, הסיטה את האש לכוונו של האורח וצעקה אליו "וכי מה אני אשמה בכך שהאורח הפך את הסיי של הדגים והם נשפכו לארץ ונתערבו עם האבנים והחול?"

בשמעו זאת בערה חמתו של השומר עוד יותר, הוא קלל את האורח במרצות ולא נחה דעתו עד שגירשו והוציאו מביתו החוצה, ורק כשנח מכעסו הודיעו כי יכול הוא להכנס חזרה.

לאחר ברכת המזון הודיע השומר לרבי ליבר כי הוא אינו יכול לתת לו ללון בביתו, ירא הוא פן יגנוב איזה חפץ מביתו.

רבי ליבר נותר אובד עצות. בלית ברירה יצא החוצה, אל הלילה הקר והאפל, שם המתין עד אור הבוקר.

משהאיר השחר הלך להתפלל בבית הכנסת שבו היה מתפלל גם הגאון הקדוש רבי אפרים, בנו של רבנו היחזקאל צבי זיע"א. רבי אפרים צופה היה ברוח הקודש ומיד הרגיש במעלתו של האורח, על אף שרבי ליבר נעמד מאחורי הבימה, בין שאר העניים והאביונים, ואמר לגבאי בית הכנסת "האורח העומד מאחורי הבימה יהודי נכבד הוא, ויש לחלוק לו כבוד".

נגש הגבאי לרבי ליבר ובקשו לשבת בכותל המזרח, אך הוא סרב בתוקף. שראתה רבי אפרים נגש אליו בכבודו ובעצמו ואמר לו: "בגזרת מרא דאתרא הרי אני גוזר עליך לעשות ככל שאנכי מצוה אותך".

אחוז רבי אפרים לרבי ליבר בידו, הביאו אל כותל המזרח והושיבו על ידו, ואף בקש שיכבדוהו בעליה חשובה כערכו הרם.

אחר התפילה אמר לו רבי אפרים "יודע אני את כל מה שנגזר עליך בבית דין של מעלה, גם יודע אני כל מה שעבר עליך בשבוע האחרון, החל מיום צאתך מביתך עד מאורעות ליל שבת, אבל דע לך שסבל זה סבבל בשבת זו נחשב לך כגלות של שנה שלימה, ורשאי אתה לשוב לביתך כבר במוצאי שבת".

ואכן, לאחר הבדלה התגלה אליו אליהו הנביא זכור לטוב, ובישר לו "שבת זו נחשבת לך כאילו השלמת את עונש הגלות, ויכול אתה לשוב לביתך לחיים ולשלום".

הרי לנו מעלת הכנסת אורחים על שלחן השבת, שהיה בה כדי להמתיק את גזרת הגלות הקשה מעל ראשו של רבי ליבר, אשר בשכר שהתאמץ לקיים את המצוה ביתר שאת השלים את כפרתו במהרה.

התפילה מלפני

על הפסוק 'יירא אליו ה' באלני ממזר והוא ישב פתח האהל כחם היום' (בראשית יח א) פרש רש"י "ישב' חסר כתיב."

אמר על כך הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מקוסוב זיע"א בעל 'אהבת שלום', שבא הכתוב ללמדנו את דרכם של הצדיקים לנהוג בענוה ובשפלות, וגם אם הם מקיימים מצות הכנסת אורחים, הרי שבשפלות רוחם הם סבורים שכלל לא קיימו את המצוה כראוי.

כי כך דרכו של הצדיק, שמסתכל תמיד על עצמו כמי שעדיין לא התחיל לעבוד את הבורא יתברך שמו, ובכל פעם שזוכה למדרגה גבוהה יותר כך רואה בשפלותו יומו.

זו היתה מדתו של אברהם אבינו, עליו השלום, שאחוז היה במדת החסד, לקיים מצות הכנסת אורחים בגופו ובממונו בהתלהבות ובשמחה, ובכל זאת לא נתקררה דעתו לעולם, כי היה נדמה לו שעדיין לא התחיל לקיים את המצוה כראוי והוא מחוסר ממנה, וזוהי הכוונה בדברי רש"י "ישב' חסר כתיב."

לשמייעת השיעורים - קול הלשון:
03-6171077

ספר
ויהלום